

whakamaharatanga pai ake me whakaatu kia whiriwhiri ngatahi tatou.

TAENGA MAI O TE RONGO-PAI.

Whakaatu Poto.

1793. Ka tonoa mai a Hamuera Matenga ki Poihakena hei minita mo nga herehere e tukuna mai ana i Ingarani.

1807. No tenei tau ka hoki a Te Matenga ki Ingarani ka tono ki te Ropu Tono Mihinare i reira kia tukua he Mihinare ki Niu Tirani. Kua tino kaingatia tona kainga ki nga Maori e ahu atu ana ki Poihakena i runga i nga kaupuke hokohoko, patu weera hoki mai i te wa i tae mai ai ia ki reira haere noa ia ki Ingarani i tenei tau.

1810. No tenei tau ka tae mai ano a Te Matenga me etahi Mihinare tokorua hei haere ki Niu Tirani a Wiremu Hooro, he kamura me Hone Kingi he humeka. I tino ohore a Te Matenga i tona kitenga i a Ruatara i runga ano i taua kaupuke i haere mai ai ratou ko ona hoa.

1810-14. No waenganui i enei tau ka tae mai a Kenara ki Poihakena he mea tuku mai na te Ropu Tuku Mihinare.

1814. No te timatanga o tenei tau ka tonoa e Te Matenga a Wiremu Hooro raua ko Hone Kingi ki Niu Tirani. I to raua hokinga ki Poihakena ka korero raua i te pai o nga Maori.

No tenei tau i te marama o Tihema ka rere a Te Matenga ratou tahi ko ona hoa Mihinare ki Niu Tirani. Te wahi tuatahi i u ai ia ko Whangaroa te wahi i kohurutia ai nga tangata o tetahi kaupuke i mua tata atu. E karangatia ana taua kohuru ko "te kohuru o te Poito." Ko te mahi tuatahi a Te Matenga he houhou i te rongo a nga tangata o Whangaroa me o Pewhairangi.

Tihema 25, 1814. No tenei ra o taua tau ano 1814 ka tae ratou ko ona hoa ki Pewhairangi ara ki Rangihoua ki te kainga o Ruatara. Ko taua ra he wiki. No tenei ra ka ruia tutahitia nga purapura o te Whakapono ki waenganui o te Iwi Maori. Ko te rarangi a Te Matenga i tangohia mai i te Rongopai a Ruka xi. 10, "Na he kai kauwhau tenei au ki a koutou no te hari nui." Ko te kai-whakamaori i tenei kauwhau ana ko Ruatara.

No te Hatarei nei te 2 o nga ra o tenei marama ka tae mai a Rev. Father Rees ki Turanga nei. Ka toru tau inaianei tona taenga tuatahi mai ki konei ki era atu taone hoki o Niu Tirani nei. I haere mai ia i roto i te Ope Minita o Ingarani i kowhiritia hei haere mai ki Niu Tirani nei ki te whakaohoho i te Whakapono o tenei wahi o te Hahi. Ko nga mea i rongo i nga kauwhau a Father Rees e kore rawa e wareware ki ana kupu, te kaha o aua kupu ana me te hohonu, me te reka o te whakapuakanga, te ngoto ki roto i te ngakau. No te po o te Hatarei te ra i tae mai ai ia ka timata tana kauwhau i roto i te wharekarakia hou o te taone o Turanga. Hei tera putanga o ta tatou manu ka tuhi ai i etahi o ana kauwhau.